

Undervisningsopplegg for trinn 4-7 – Etter utstillingen

Introduksjon

Her finner du undervisningsopplegg som kan brukes for å jobbe videre med bærekraftig utvikling etter besøket i utstillingen. Aktivitetene dekker overordnede temaer knyttet til bærekraft, og sentreres også omkring produkter og industrier som barn og unge er i hyppig kontakt med. På denne måten brukes elevenes hverdag til å konkretisere tematikken og skape forståelse for konsekvensene av egne og andres valg. Gjennom oppleggene får elevene også praktisk og teoretisk erfaring med å gjennomføre endringer som bidrar til en mer bærekraftig utvikling.

Undervisningsoppleggene er ment å være fleksible – det er mulig å droppe eller korte ned enkelte aktiviteter dersom de oppleves som gjentakende utfra hva elevene har jobbet med tidligere, eller dersom enkelte aktiviteter ikke fungerer tidsmessig.

Estimater for tidsbruk er tatt med for hver aktivitet. Disse er ikke inkludert aktiviteter som elevene gjør utenfor klasserommet, og heller ikke forslag til aktiviteter som involverer skolen eller lokalmiljøet. Undervisningsoppleggene er allerede kategorisert etter aldergrupper og etter bruk før og etter utstillingsbesøket. Under kan du søke etter aktiviteter basert på fag og tema.

Undervisningsopplegg

Refleksjon etter besøket på <i>Hva nå? Endringslaben</i>	3
Argumenterende tekst	4
Gjør en endring!	5
Mobiler og bærekraft	7
Hvordan påvirker elektronikk og e-avfall verden?	8
Junior Journalist.....	10
Bidra til mer bærekraftig bruk av elektronikk	11
Skriv et brev.....	12
Utforsk vår kunnskap om klesindustrien.....	13
Skap engasjement på skolen	15
Tekstilavfall – hva kan vi gjøre?.....	16
Er det en rettighet?	18
Spre kunnskap om rettigheter!	19
Lag deres egne reklamer!.....	20

Bruk retten du har til informasjon.....	21
Timelapse – tap av natur.....	24
Undersøk en rapport om soya.....	25
«LAKS».....	26
Avsluttende aktivitet: læringens veikart	27

Refleksjon etter besøket på *Hva nå? Endringslaben*

Fag: Om utstillingen

Tema: Overordnet

Ca. 30 min – 1 time

1. Individuelt: Elevene skal først tenke individuelt på følgende spørsmål, og notere sine tanker.
 - Hvordan opplevde du besøket på *Hva nå? Endringslaben*?
 - Hva lærte du av utstillingen?
 - Hva mener du er det viktigste du lærte?
 - Er det noe fra besøket du mener «alle» burde vite om?
2. I plenum: Ta kahooten [Hva husker du fra utstillingen?](#)
3. Individuelt: Husker elevene mer fra utstillingen nå? Be dem oppdatere notatene sine fra oppgave 1.
4. I plenum/par: Gjennomfør speed date hvor elevene skal fortelle hverandre om hva de husker fra utstillingen. Still elevene opp på to parallelle linjer med ansiktet mot hverandre. Be dem snakke i 1-2 min før du pauser og alle bytter partner (den ene linjen beveger seg ett hakk oppover). Dette kan gjennomføres med flere bytter slik at elevene får snakket med mange elever og frisket opp det de opplevde på utstillingen. Det kan tenkes at elever husker ulike ting og i denne arbeidsformen minnes elevene på ulike aspekter ved utstillingsbesøket.

Alternativt kan man lage et tankekart på tavlen om hva elevene husker fra utstillingen. La elevene snakke sammen i par i 5 minutter før klassen skriver opp på tavlen/smartboard i plenum hva de husker fra besøket.
5. I par/grupper: Be elevene diskutere følgende spørsmål og skrive ned hovedpunktene fra diskusjonen underveis.
 - Hvorfor tror dere utstillingen heter *Hva nå? Endringslaben*?
 - På hvilken måte handlet utstillingen om endringer?
 - På hvilken måte handlet utstillingen om bærekraftig utvikling og klima og miljø?
 - Hva lærte dere på utstillingen om hvordan vi kan bidra til en mer bærekraftig utvikling?
 - Hvis dere skulle velge noe fra *Hva nå? Endringslaben* som flere mennesker burde vite om, hva skulle det vært? Hvorfor er det viktig at mange vet om dette? Hvordan kan man lære dette bort til flest mulig?
6. I plenum: Diskuter elevenes svar i fellesskap.

Argumenterende tekst

Fag: Norsk; Samfunnsfag; Naturfag

Tema: Overordnet

Ca. 1 – 2 timer

1. Individuelt: Elevene skal skrive en argumenterende tekst om et selvvalgt tema knyttet til klær, mobiler eller rettigheter, som de lærte om i utstillingen. Elevene trenger ikke selv å mene det de argumenterer for. Teksten skal inneholde flere argumenter for en sak, der elevene prøver å overbevise eller overtale andre. Be elevene bruke flere av disse argumentsformene når de skriver:
 - Fakta-argument: Kan kontrolleres gjennom flere troverdige kilder.
 - Flertallsargument: Dreier seg om hva de fleste synes å mene. De starter ofte slik: *Det er en kjent sak at... Alle vet at... De fleste vil mene...*
 - Fornuftsargument: Viser til liknende tilfeller, sammenlikner med noe.
 - Anekdoteargument: Ofte formet som en kort fortelling, noe man har erfart eller hørt andre har opplevd. For eksempel: *Klær som er laget av bomull blir veldig lett ødelagt. Jeg har en venn som måtte kaste en t-skjorte i bomull etter bare noen dager! Derfor må vi begynne å lage klær av andre ting.*
 - Katastrofeargument: Si noe som kan gå helt galt, uten at man har helt bevis for argumentene sine. For eksempel: *Hvis vi ikke slutter å kjøpe så mange mobiler i Norge vil det gå helt galt, og all natur vil bli ødelagt!*

Elevene kan også jobbe med enkét i forbindelse med teksten. Enkét er noen enkle, men engasjerende spørsmål som man kan stille til de rundt seg for å høre hva folk mener om en sak. Det er et slags «fem på gata» eller «miniintervju». Be elevene lage noen spørsmål som kan hjelpe dem med den argumenterende teksten. Dette bør være spørsmål rundt hva andre mener om temaene elevene skriver om. Elevene kan bruke svarene i teksten for å gjøre den mer interessant og for å styrke argumentene sine.

Tekstene kan samles inn, elevene kan lage en presentasjon basert på teksten, og/eller det kan arrangeres debatt i klassen der elevene legger frem argumentene fra tekstene sine.

Gjør en endring!

Fag: Samfunnsfag; Norsk; Kunst og håndverk

Tema: Overordnet

Ca. 4 timer fordelt over flere økter

Denne aktiviteten forgår over en lengre tidsperiode, der elevene gjør en endring i hverdagen sin i tre uker, med oppfølging i klasserommet underveis. Forskning viser at en handling blir en vane etter omtrent tre uker og gjennom dette individuelle prosjektet skal elevene få kjenne på handlingskompetanse og hvordan de kan bidra til en mer bærekraftig utvikling.

Innledende økt (ca. 30 min)

Denne økta gjennomføres på starten av prosjektet.

1. I plenum: Diskuter følgende spørsmål i fellesskap og lag en oversikt på tavla over tingene som nevnes.
 - Utstillingen *Hva nå? Endringsløben* handlet om ting vi kan gjøre i hverdagen for å bidra til en mer bærekraftig utvikling. Husker elevene noen av tingene vi kan gjøre?
 - I utstillingen ble elevene spurt om de kan gjøre noen endringer for å hjelpe klimaet og miljøet. Hva svarte elevene på dette spørsmålet? Hva slags ting sa elevene at de kan gjøre?
2. Individuelt: Elevene velger seg ut en endring basert på det klassen har snakket om og sine egne ideer. Elevene skal gjennomføre endringen i til sammen tre uker.

Eksempler på endringer elevene kan gjennomføre:

- Sykle til skole og fritidsaktiviteter istedenfor å kjøre bil.
 - Ikke kjøpe noen nye klær.
 - Plukke søppel de ser i naturen.
 - Passe på at familien sorterer søppel riktig.
 - Kaste så lite mat som mulig.
3. I plenum: Hør hvilke endringer elevene har valgt. Forklar at halvveis ut i prosjektet skal klassen snakke sammen om hvordan det går med endringsarbeidet.

Oppfølgingsøkt (ca.30 min)

Denne økta kan gjennomføres halvveis ut i prosjektet, eller flere ganger i løpet av perioden endringsarbeidet pågår.

1. I par: Be elevene diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de kommer fram til.
 - Har dere klart å gjøre endringen dere valgte?
 - Har det være lettere eller vanskeligere enn dere trodde å gjøre endringen?
 - Hva har vært vanskelig?
2. I plenum: Hør hva parene snakket om. Er det noen punkter som går igjen blant flere av elevene? Hva skal til for at elevene skal klare å gjennomføre endringen gjennom hele perioden prosjektet pågår? Forklar at på slutten av de tre ukene skal klassen snakke mer om hvordan det har gått med endringsarbeidet.

Avsluttende økt (ca. 2 timer)

Denne økta gjennomføres når prosjektet er ferdig.

1. I par: Be elevene diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de kommer fram til.
 - Har dere klart å gjøre endringen dere valgte?
 - Har endringen blitt lettere eller vanskeligere å gjøre siden forrige gang klassen snakket om prosjektet?
 - Hva har vært vanskelig?
 - Hvordan har det vært å endre handlingene deres i en mer bærekraftig retning?
 - Kan dere tenke dere å fortsette med endringen i framtiden?
 - Vil dere anbefale andre å gjøre endringen?
 - Hva tror dere skal til for at flere velger å gjøre en lignende endring?
 - Har dere noen tips dere kan gi til andre som vil gjøre endringer?
2. I plenum: Hør hva parene snakket om. Er det noen punkter som går igjen blant flere av elevene?

Lærer kan vurdere hvordan prosjektet avsluttes. Eksempler på avsluttende aktiviteter:

- Skriftlig rapport der elevene forteller om arbeidet de har gjort basert på spørsmålene i punkt 1.
- Muntlig presentasjon basert på spørsmålene i punkt 1.
- Speed-date der hver elev forteller om sitt eget prosjekt og får høre om andres prosjekter.
- Plakater der elevene forteller om prosjektene sine. Disse kan henges opp på skolen slik at de også kan inspirere andre elever.
- Messe på skolen der elevene forteller om prosjektene. Elevene kan lage stands og presentere endringene sine for foresatte eller andre elever som ikke har hatt lignende prosjekter. Dette kan føre til bredere engasjement og det kan være spennende for elevene å vise seg fra en aktiv aktørrolle om hva de har bidratt med.

Mobiler og bærekraft

Fag: Samfunnsfag; Naturfag; Om utstillingen

Tema: Elektronikk

Ca. 30 min – 1 time

1. I par: Be elevene tenke tilbake på hva mobilstasjonen i utstillingen handlet om. Hva lærte dere i utstillingen om mobiler og bærekraft? Hvilke utfordringer og løsninger handlet det om? Be elevene skrive ned det de kommer fram til underveis.
2. I plenum: Ta kahooten [Hva kan du om mobiler og bærekraft?](#)
3. I par: Husker elevene mer fra utstillingen nå? Be dem oppdatere notatene sine fra oppgave 1 og deretter diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de kommer fram til underveis.
 - Var det noe i kahooten som elevene ble overrasket over?
 - Hvorfor er dette overraskende? Kan dere finne noen forklaringer på hvorfor det er sånn?
4. I plenum: Hør hva elevene fant ut og diskuter i fellesskap.
 - Var det noe i kahooten som flere i klassen ble overrasket over?
 - Hvilke forklaringer fant gruppene?
 - Hvilke løsninger har elevene skrevet ned fra oppgave 1 og 3? Kan dere komme på andre løsninger sammen?

Hvordan påvirker elektronikk og e-avfall verden?

Fag: Naturfag; Samfunnsfag

Tema: Elektronikk

Ca. 1 – 2 timer

1. I plenum: Vis klassen et elektronisk produkt, eksempelvis en smarttelefon, iPad eller datamaskin. Spør klassen hva de husker fra utstillingen om hvordan elektroniske gjenstander påvirker verden. Skriv opp på tavlen/smartboard underveis.
2. I plenum: Se denne filmen om resirkulering av elektronikk: [Hvorfor resirkulere elektronikk? – NRK Skole](#) (totalt 4:17 min)
3. I grupper (3-4 deltakere): Gi elevene et ark med en oversikt over de tre dimensjonene ved bærekraftig utvikling (sosiale, økonomiske og miljømessige forhold). Et eksempel er den vedlagte figuren (se nederst i dokumentet). Be elevene skrive opp to punkter i hver dimensjon, knyttet til elektronikk og elektronisk avfall. Her kan det muligens være behov for at filmen spilles av i bakgrunnen eller at elevene får lenker til informasjon om de står fast. Denne oppgaven skal hjelpe elevene med å se hvordan ulike aspekter ved elektronikk påvirker flere forhold.

For å gjøre det klarere for elevene hva de bør tenke på kan lærer stille følgende spørsmål som skal legges til rette for at elevene skal tenke omkring de ulike dimensjonene. Spørsmålene kan også skrives opp på tavlen.

- Miljødimensjonen:
 - Hvordan påvirker produksjon, transport og forbruk av elektronikk jordkloden?
 - Hva skjer med dyrene i områder der naturen blir brukt til å lage elektronikk?
 - Hvordan kan elektronisk avfall påvirke naturen?
 - Eksempler: Gruvedrift for å finne mineraler kan være skadelig for dyreliv og økosystemer. Hvis elektronikk ikke blir gjenvunnet og resirkulert, men bare kastet i vanlig søppel, kan giftige materialer komme ut i naturen.
- Den sosiale dimensjonen:
 - Hvordan påvirker elektronikk menneskers liv både i Norge og i andre land?
 - Hvordan er det å arbeide på fabrikker som lager elektronikk?
 - Hvordan påvirker gruvedrift etter mineraler menneskers hverdag?
 - Eksempler: Arbeidsforholdene i gruver og på mobilfabrikker er ofte dårlige. Hvis elektronisk avfall ikke tas hånd om på riktig måte kan det være helseskadelig for mennesker.
- Den økonomiske dimensjonen:
 - Hvem tjener på at elektroniske produkter blir laget?
 - Når vi kjøper elektronikk i Norge, hvor mye av pengene går til de som har laget elektronikken og hvor mye går til andre?

- Hvorfor skjer mye av produksjonen av elektronikk i utlandet – er det fordi dette er billigere?
 - Eksempler: De som tjener mest på produktet er ikke de som lager det. Dersom alle som er med på å lage elektronikken skulle fått en rettferdig betaling så hadde elektronikk sannsynligvis vært dyrere.
4. I plenum: Tegn opp de tre dimensjonene på tavlen/smartboard. En elev fra hver gruppe kommer opp og skriver ett punkt i hver dimensjon som gruppen deres har skrevet ned. Er det noe flere nevnte? Eller er det noen dimensjoner elevene har misforstått? Denne oppsummerende oppgaven kan synliggjøre både for lærer og elev hvordan elevene oppfatter temaet og elektronikkens påvirkning.

Junior Journalist

Fag: Norsk; Samfunnsfag

Tema: Elektronikk

Ca. 1 time

1. I par/grupper: Elevene skal intervju fire personer om deres forhold til elektronikk. Dette kan være foreldre, lærere, rektor, medelever og lignende (her kan lærer velge det som fungerer best mtp. tid og ressurser). Spørsmål elevene kan stille i intervjuene er:
 - Bruker du mye elektronikk i hverdagen?
 - Hva bruker du elektroniske ting til?
 - Hvor kjøper du elektroniske ting?
 - Hvor lenge pleier du å ha elektroniske ting før du kjøper en ny?
 - Hva gjør du med elektroniske ting når de ikke brukes lenger?
 - Hva gjør du med elektroniske ting når de blir ødelagt?
 - Vet du hvor det nærmeste stedet for å resirkulere elektronikk ligger?
 - Vet du hvordan elektronisk avfall påvirker klima og miljø?

Be elevene skrive ned svar på spørsmålene underveis i intervjuet. Svarene kan leveres inn, sammenlignes med andre grupper eller presenteres muntlig foran klassen eller andre grupper. Be elevene se etter likheter og ulikheter mellom svarene blant dem de intervjuet.

2. I plenum: Diskuter om det er noen svar og likheter og ulikheter som går igjen hos flere av gruppene. Hvorfor tror dere at det er sånn?

Bidra til mer bærekraftig bruk av elektronikk

Fag: Samfunnsfag; Norsk; Kunst og håndverk

Tema: Elektronikk

Ca. 2 timer

1. Individuelt/i par/grupper: Elevene lager plakater, figurer, tegninger, tegneserier eller andre former for visualisering som fremmer mer bærekraftig bruk av elektronikk. Her kan elevene trekke frem ulike eksempler på hvordan vi kan bidra, deriblant å:
 - Beholde elektroniske ting lengst mulig
 - Reparere elektriske ting i stedet for å kaste dem og kjøpe nye
 - Bruke retten vi har til å klage hvis elektronikken blir ødelagt etter kort tid
 - Kjøpe brukt elektronikk
 - Levere inn ødelagt eller brukt elektronikk til gjenvinning i stedet for å samle på det hjemme eller kaste det i vanlig søppel

Det elevene lager for å presentere bærekraftige handlinger kan henges opp i klasserommet. Det er samtidig mulig å bruke disse produktene som et utgangspunkt for å invitere andre klasser eller trinn på besøk i klasserommet, hvor elevene kan forklare utfordringer knyttet til elektronikk og hva vi kan bidra med. På denne måten kan andre trinn/klasser gå på messe/utstilling hos en annen klasse som presenterer hva de har jobbet med og hvordan elevene kan bidra for en mer bærekraftig fremtid. Dette kan bidra til å skape engasjement, og man kan også bygge videre på arbeid i andre fag som handler om elektronikk, eksempelvis i naturfag.

Skriv et brev

Fag: Om utstillingen; Samfunnsfag; Norsk

Tema: Klesindustri

Ca. 1 time

1. I par: Be elevene snakke sammen i par i fem minutter om hva de husker fra utstillingen, og ta notater fra samtalen.
2. I plenum: Lag et tankekart på tavlen/smartboard over hva elevene husker fra utstillingen.
3. I plenum: Tegn en t-skjorte på tavlen/smartboard (evt. vis bilde på en PowerPoint med tilgang til å skrive). Hva husker elevene om hvorfor t-skjorten var viktig i forbindelse med klima- og miljøproblemer? Kanskje har de allerede nevnt noe i oppgave 1, og kanskje de kommer på mer i denne oppgaven ved at t-skjorten visualiseres.
4. Individuelt: Be hver elev velge et plagg de har på seg, og finne ut hvilket land plagget er produsert i (les på merkelappen). Deretter skal elevene lete etter informasjon på internett om hvordan arbeidsforholdene er i dette landet, og skrive ned det de finner ut av.
5. I plenum: Gå gjennom hva elevene har funnet ut av i fellesskap.
6. Individuelt: Be elevene skrive et brev til personen som har lagd plagget de har på seg. Brevet skal inneholde: introduksjon av deg selv, hvilket plagg som du eier som er lagd av personen, hvordan behandler du klesplagget som personen har lagd, hva vil du si til personen og vil du stille noen spørsmål?

Brevene kan samles inn, og/eller eventuelle spørsmål som går igjen i brevene kan tas opp i plenum for å skape økt forståelse.

Utforsk vår kunnskap om klesindustrien

Fag: Matematikk

Tema: Klesindustri

Ca. 1,5 time fordelt over flere økter

Første økt (ca. 30 min)

1. I plenum: På utstillingen lærte elevene om forbruket vårt av klær. Ta [denne quizen](#) for å se hva elevene husker. Flertallet bestemmer hvilket svar som skal avgis på hvert spørsmål. Quizen kan eventuelt gjennomføres uten å prate, der elevene rekker opp hånda på det svaret de mener er riktig på hvert spørsmål.
2. I plenum: Diskuter følgende spørsmål.
 - Hvor mange riktige svar fikk klassen (totalt mulige er seks poeng)? Noter antall riktige svar så dere har det til neste økt.
 - Hva ble klassen mest overrasket over?
 - Hva lærte elevene i utstillingen om hva vi kan gjøre for å gjøre disse problemene mindre?
 - Kan klassen komme på andre ting vi kan gjøre?

Hjemmearbeid (ca. 1 time)

1. Individuelt: Elevene tar med seg quizen hjem og gir den til minst fire familiemedlemmer, venner eller andre. Elevene skal notere hvor mange riktige svar hver person fikk (totalt mulige er seks poeng). Elevene fører inn resultatene i et delt dokument (f.eks. et Excel-dokument gjennom «Google drive», se eksempel under).

Deltaker	Antall riktige svar (av 6)
1	3
2	5

I tillegg til å gå gjennom quizen skal elevene stille hver deltaker noen spørsmål, og notere ned noen punkter for hvert svar:

- Hva tenker du etter å ha tatt denne quizen?
- Hva ble du mest overrasket over?
- Basert på det du lærte ved å ta quizen, tenker du det er noe vi bør forandre? Hva og hvorfor?

Andre økt (ca. 1 time)

1. I plenum: Elevene tar med seg resultatene tilbake til klasserommet. Klassen diskuterer oppgaven i fellesskap.

- Hva tenkte de hjemme etter å ha tatt quizen?
 - Hva ble de mest overrasket over?
 - Var det noen som syntes at vi bør forandre på noe? Hva og hvorfor?
 - Husker noen hvor mange riktige svar klassen fikk da dere tok quizen sammen?
2. Individuelt: Be elevene svare på følgende spørsmål basert på quiz-resultatene de selv samlet inn, og skrive ned svarene underveis.
- Basert på svarene du samlet inn, hva er gjennomsnittlig antall riktige svar?
 - Er gjennomsnittet høyere eller lavere enn antall riktige svar klassen fikk?
3. Individuelt/i par/grupper: Del dokumentet med alle resultatene med elevene. Be elevene svare på følgende spørsmål, ved å bruke kalkulator, regnefunksjoner i Excel eller regne manuelt. Be dem skrive ned svarene underveis.
- Basert på svarene klassen samlet inn, hva er gjennomsnittlig antall riktige svar?
 - Er gjennomsnittet høyere eller lavere enn antall riktige svar klassen fikk?
 - Basert på svarene klassen samlet inn, hva er medianen?
 - Er medianen høyere eller lavere enn antall riktige svar klassen fikk?
4. I plenum: Gå gjennom resultatene og diskuter.
- Hvorfor tror dere gjennomsnittet og medianen er høyere/lavere for klassen enn for de andre som svarte?
 - Hva forteller resultatene om folks kunnskaper om klesindustrien?
 - Hva kan man gjøre for å øke kunnskapene om dette?

Det er også mulig å be elevene jobbe i par eller små grupper og skrive en kort rapport om resultatene fra undersøkelsen, basert på spørsmålene over.

Skap engasjement på skolen

Fag: Samfunnsfag; Kunst og håndverk

Tema: Klesindustri

1. Loppemarked

Trinnet organiserer et loppemarked på skolen, der trinnet og resten av skolen oppfordres til å levere inn klær som er for små eller som ikke brukes mer.

Lag plakater for å skape engasjement omkring loppemarkedet og hvorfor det er viktig. Her kan elevene bruke klipp og lim, eller digitale verktøy (det bestemmer læreren). Plakatene skal inkludere praktisk informasjon om loppemarkedet, hvorfor det er viktig og inspirasjon for at andre skal engasjere seg. Heng plakaten rundt på skolen for å skape engasjement hos elever på tvers av trinn.

Inviter andre elever, foreldre, søsken og venner til loppemarkedet.

2. Alternativ aktivitet

Hvis det er vanskelig å lage et loppemarked eller tidsressurser ikke strekker til, kan læringsaktiviteten se slik ut:

Elevene lager plakater som skal skape større bevissthet rundt hvordan klesindustrien påvirker, hvorfor det er viktig å ta vare på klærne våre, og hvordan elevene selv kan bidra. Lag en oversikt på plakaten (tegn en tabell, et kart eller andre måter å visualisere på) over steder i nærområdet som bidrar til mer bærekraftig klesforbruk (for eksempel steder som reparerer klær og bruktbutikker). Elevene kan bruke ulike kilder for å finne informasjon om steder i nærområdet, eksempelvis: [Ta vare på det du har – Naturvernforbundet](#).

Elevene henger plakaten opp på skolen for å vise andre hvordan de kan bidra.

Tekstilavfall – hva kan vi gjøre?

Fag: Samfunnsfag; Kunst og håndverk

Tema: Klesindustri

Tid: Ca. 3 timer fordelt over flere økter

Dette opplegget finner sted over to økter. I første økt skal elevene reflektere rundt det de lærte om tekstilavfall i utstillingen og hvordan hver og én av oss kan være med på å gjøre noe med dette problemet. Dette følges opp med en økt der elevene setter noen av disse løsningene ut i praksis. Hvis tiden ikke strekker til, kan dere også velge å kun gjøre første økt.

Første økt (ca. 1 time)

1. I par: I utstillingen *Hva nå? Endringslaben* handlet det om klær og hva som skjer med klær vi ikke vil ha lenger. Be elevene tenke tilbake på hva de lærte om dette. Hva skjer med klær vi kvitter oss med? Hvorfor kan det at vi kvitter oss med så mye klær være et problem for miljøet? Hva kan være løsningene? Be elevene skrive ned det de kommer fram til.
2. I plenum: Ta kahooten [Hva kan du om tekstilavfall?](#)
3. I par: Husker elevene mer fra utstillingen nå? Be dem oppdatere notatene sine fra oppgave 1.
4. I grupper (to og to par slått sammen): I kahooten handlet det om hvordan hver og én av oss kan være med på å gjøre noe med tekstilavfall som et miljøproblem. Handlingene som trekkes fram i kahooten er: 1) å bruke klærne vi har lenger istedenfor å kjøpe nye, 2) å reparere og sy om klærne våre, 3) å være forsiktige med klærne, for eksempel når vi vasker dem og 4) å selge gamle klær eller gi dem bort til noen vi kjenner. Hver gruppe får i oppgave å se nærmere på én av disse handlingene. Be hver gruppe diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de snakker om underveis.
 - Er denne handlingen bærekraftig? Kan den bidra til at det blir mindre søppel fra gamle klær?
 - Hvor vanlig tror dere handlingen er blant folk i dag?
 - Hva tror dere må til for at handlingen skal bli mer vanlig?

Gruppene kan enten presentere svarene sine muntlig for resten av klassen, eller lage en plakat eller lignende der de presenterer handlingen sin, hvordan den kan bidra, og forslag til hva som må til for at handlingen skal bli mer vanlig.

Individuelt hjemmearbeid (ca. 30 min)

1. Be hver elev finne ett klesplagg de har hjemme som de hadde tenkt å kvitte seg med. Elevene tar med plaggene på skolen.

Andre økt (ca. 2 timer)

1. I denne økta skal elevene reparere eller sy om plaggene sine til noe nytt. Start med at hver elev legger en plan for hvordan de kan forlenge livet til plagget de har med seg. Elevene kan også søke på internett for å finne ideer og fremgangsmåter. Noen eksempler på hva elevene kan gjøre:

- Lage sin egen hårstrikk (for eksempel denne guiden fra [Byas](#))
- Reparere hull og glidelåser (for eksempel disse tipsene fra [Selfmade](#))
- Reparere med strykemerker
- Synlig reparasjon (for eksempel disse ideene til [brodering over flekker](#) og [reparasjon med lapper](#) fra Norsk Flid Husfliden Mosjøen)
- Sy handlenett (for eksempel denne guiden fra [Bykuben](#))

Er det en rettighet?

Fag: Samfunnsfag; Om utstillingen

Tema: Forbrukerrettigheter

Ca. 30 min – 1 time

1. I plenum: Husker elevene hva en «rettighet» er? En rettighet er noe vi har krav på og som ofte er bestemt i en lov. For eksempel har alle barn rett til å si det de mener og rett til å gå på skole. Å bryte noen andres rettigheter kan være ulovlig.
2. I par: Be elevene diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de kommer fram til underveis.
 - Utstillingen *Hva nå? Endringslaben* handlet om flere rettigheter som vi har når vi lurert på om vi skal kjøpe noe og etter at vi har kjøpt det. Husker dere en av rettighetene det handlet om?
3. I plenum: Ta kahooten [Er det en rettighet?](#)
4. I par: Husker elevene mer om rettighetene de lærte om i utstillingen nå? Be dem oppdatere notatene sine fra oppgave 2.
5. I plenum: Hvert par forteller om rettigheten(e) de husker fra utstillingen. Skriv ned følgende nøkkelpunkter på tavla underveis:
 - Rett til å klage på en vare
 - Rett til å angre et kjøp
 - Rett til informasjon om varer og selskaper
 - Rett til reklame som ikke lyver
6. I grupper: Del klassen i fire grupper. Hver gruppe får utdelt en av rettighetene på tavla. Be gruppene diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de kommer fram til underveis.
 - Kan denne rettigheten hjelpe oss med å ta mer bærekraftige valg i hverdagen? Hvorfor/hvorfor ikke?
7. I plenum: Hver gruppe forteller om det de kom fram til. Her går det også an å oppsummere basert på følgende punkter.
 - Retten til å klage på en vare kan gjøre at vi får tingen reparert istedenfor at vi kaster den og kjøper en ny.
 - Retten til å angre et kjøp kan gjøre at vi ikke ender opp med ting vi egentlig ikke vil ha.
 - Retten til informasjon om varer og selskaper kan gjøre det lettere for oss å sammenligne varer og å kjøpe den som er mest bærekraftig.
 - Retten til reklame som ikke lyver kan forhindre at vi tror en vare er mer bærekraftig enn den egentlig er.

Spre kunnskap om rettigheter!

Fag: Samfunnsfag; Norsk; Kunst og håndverk

Tema: Forbrukerrettigheter

Ca. 2 timer

1. I par: Be elevene diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de kommer fram til underveis.
 - I utstillingen *Hva nå? Endringslaben* handlet det om mange forskjellige rettigheter vi har når vi kjøper ting. Har dere, familiene deres eller noen andre dere kjenner brukt noen av disse rettighetene før?
 - Tror dere at dere kommer til å bruke rettighetene i fremtiden? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Tror dere mange kjenner til og bruker disse rettighetene?
 - Hva tror dere skal til for at flere kjenner til og bruker rettighetene sine?
2. I plenum: Hør hva elevene snakket om. Er det noen ting som går igjen blant flere av parene?
3. I grupper: Del klassen i fire grupper. Hver gruppe får utdelt en av følgende rettigheter: rett til å klage på en vare, rett til å angre et kjøp, rett til informasjon om varer og selskaper, rett til reklame som ikke lyver. Utfra det elevene lærte i utstillingen og det klassen allerede har snakket om, skal hver gruppe lage en plakat som forteller om rettigheten de har fått utdelt. Målet med plakatene er å øke folks kunnskap om rettigheter de har når de kjøper noe, og å oppfordre folk til å bruke disse rettighetene. Elevene kan også søke opp kilder på internett, ved behov. Plakatene skal inneholde fakta om:
 - Hva rettigheten innebærer.
 - Hvordan vi kan bruke rettigheten.
 - Hvorfor det er bra at vi bruker rettigheten, både for vår egen del og med tanke på bærekraft.
4. I plenum: Hver gruppe presenterer plakaten sin for resten av klassen. Plakatene henges deretter opp på skolen for å gjøre andre elever mer bevisst på rettighetene de har.

Lag deres egne reklamer!

Fag: Samfunnsfag; Norsk; Kunst og håndverk

Tema: Forbrukerrettigheter

Ca. 2 timer

1. I par: I utstillingen *Hva nå? Endringslaben* var det en quiz om hva bedrifter kan si om bærekraft i reklamene sine. Eksempelene fra utstillingen på reklame som bryter med retningslinjene er vedlagt (se nederst i dokumentet). Be hvert par se på ett av eksempelene og begrunne hvorfor reklamen bryter retningslinjene.
2. I plenum: Hør hva elevene snakket om og skriv ned nøkkelpunktene på tavla underveis. Er det noen ting som går igjen blant flere par? En kort begrunnelse for hvorfor eksempelene ikke følger retningslinjene er vedlagt (se nederst i dokumentet), og kan også brukes som utgangspunkt. Gå deretter gjennom følgende utvalg av retningslinjer og eksempler i fellesskap:

- Reklamer må gi nok informasjon. Man bør ikke si at et selskap eller en vare generelt er miljøvennlig – det er bedre å trekke fram akkurat det som er bra.

Eksempler:

- i. Hvis en t-skjorte er laget av 50% økologisk bomull bør selskapet skrive det, heller enn å skrive at t-skjorta er bærekraftig.
 - ii. Hvis et selskap sier at de har som mål å bruke mer resirkulerte materialer bør de fortelle om hvordan de jobber for å nå målet.
- Reklamer må ikke spille på folks frykt for klimaendringer.
 - Reklamer bør ikke bruke farger og symboler som kan gi et feil inntrykk av hvor miljøvennlig et selskap eller en vare er.

Eksempler:

- i. Å bruke grønn bakgrunn eller bilder av natur i reklamer for produkter som ikke er spesielt miljøvennlige.
3. I grupper: Basert på det dere har snakket om skal elevene lage sine egne reklamer. Halvparten av gruppene lager eksempler på reklamer som følger retningslinjene for hva selskaper har lov til å si om bærekraft i reklame og den andre halvparten lager eksempler som bryter retningslinjene. Her er det mulig å lage reklameplakater for hånd eller å bruke digitale verktøy som Power Point.
 4. I plenum: Hver gruppe presenterer reklamen sin for resten av klassen. Diskuter deretter i fellesskap hva som var de viktigste forskjellene mellom de «lovlige» og «ulovlige» reklamene.

Bruk retten du har til informasjon

Fag: Samfunnsfag; Norsk

Tema: Forbrukerrettigheter

Ca. 5 timer fordelt over flere økter

Dette prosjektet gjennomføres av klassen i fellesskap og skal gi elevene erfaring med å benytte seg av retten de har til informasjon. Det er lagt opp til at aktiviteten gjennomføres over flere økter, slik at prosjektet kan følges opp over tid.

Første økt (ca. 2 timer)

Denne økta gjennomføres på starten av prosjektet.

1. I par: Be elevene diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de kommer fram til underveis.
 - Utstillingen *Hva nå? Endringslaben* handlet om flere rettigheter vi har både når vi vurderer å kjøpe noe og etter at vi har kjøpt det. Kan dere komme på minst én av rettighetene det handlet om?
 - Noen av rettighetene i utstillingen dreide seg om rett til informasjon fra selskaper. Kan dere komme på et eksempel på noe vi kan spørre selskaper om?
2. I plenum: Hør hva elevene snakket om. Snakk deretter om retten til informasjon med elevene i fellesskap. Punktene under kan brukes som utgangspunkt.
 - Vi har rett til informasjon om hvordan selskaper påvirker miljøet. For eksempel kan vi spørre om hvor mye CO² som slippes ut, hva selskaper gjør med varer de ikke får solgt, eller om varer inneholder materialer som kan være skadelige for miljøet og helsa vår.
 - Vi har også rett til informasjon om hvordan de som jobber for selskaper har det på arbeidsplassen. For eksempel kan vi spørre om fabrikkene er trygge og om de som jobber der får en rettferdig lønn.
 - Hvis vi ikke kan finne denne informasjonen selv, for eksempel på selskapenes nettsider, så kan skrive til dem og be om å få informasjonen.
3. I grupper: Be gruppene diskutere følgende spørsmål og skrive ned det de kommer fram til underveis.
 - Hva har dere lyst til å få vite mer om fra en bedrift? Skriv ned ett spørsmål og hvilken bedrift dere vil spørre.
 - Noen eksempler på spørsmål kan være:
 - Hvorfor er gamingutstyret dere selger pakket inn i så mye plast? Finnes det ikke andre ting man kan bruke isteden?
 - Hvorfor er klærne dere selger så billige? Betyr det at de som lager klærne får dårlig lønn?
 - Hva skjer hvis jeg har kjøpt et klesplagg av dere, men angrer og leverer det tilbake? Blir det solgt til noen andre?
 - Hvis jeg kjøper en telefon fra dere og den blir ødelagt, hva må jeg gjøre for å få den reparert og koster det noe?

4. I plenum: Hver gruppe presenterer spørsmålet sitt for resten av klassen. Er det noen ting som går igjen blant flere grupper? Sammen blir klassen enige om ett spørsmål som de vil stille til et bestemt selskap. Deretter undersøker dere sammen om dere kan finne svar på selskapets nettsider.

Hvis dere ikke finner svar, sender lærer spørsmålet til selskapet på vegne av klassen. Noen tips dere bør huske på når dere skriver informasjonskravet:

- Kravet må rette seg mot et selskap som opererer i Norge.
- Kravet bør være så spesifikt som mulig med tanke på hva slags informasjon dere spør om.
- Kravet må ikke dreie seg om personlig informasjon eller forretningshemmeligheter.

Andre økt (ca. 1 time)

Denne økta gjennomføres når dere har fått svar på informasjonskravet. Hvis dere ikke har hørt noe kan økta gjennomføres når det har gått ca. en måned siden dere sendte kravet. Dette er så lang tid selskaper har på å svare, ifølge loven.

1. I plenum: Har klassen fått svar fra selskapet på spørsmålet sitt?
 - Hvis dere har fått svar: Fortell klassen om svaret dere fikk. Er elevene fornøyde med svaret? Har selskapet svart ordentlig på klassens spørsmål?
 - Hvis dere har fått svar, men er misfornøyde med svaret: Hva er det som mangler i svaret dere har fått? Skriv til selskapet en gang til og forklar hva dere mener mangler.
 - Hvis dere ikke har fått svar: Det er mulig å klage inn selskaper som ikke svarer på informasjonskrav til Forbrukertilsynet (hvis spørsmålet deres handler om menneskerettigheter eller arbeidsforhold) eller Klagenemnda for miljøinformasjon (hvis spørsmålet deres handler om klima eller miljø). Klassen kan sammen avgjøre om dere ønsker å sende inn en klage. Hvis dere vil klage kan lærer se nærmere på [Forbrukertilsynets veiledning](#) om hva man kan forvente i selskapers svar og hva man kan gjøre hvis krav avslås av selskapet, samt [Klagenemnda for miljøinformasjon sin instruks](#) om hvordan man kan klage til dem.

Siste økt (ca. 2 timer)

Denne økta gjennomføres på slutten av prosjektet. Tidspunkt for gjennomføring avgjøres av lærer, avhengig av når dere får svar fra selskapet og eventuelt svar på klagen dere har sendt.

1. I plenum: Oppsummer prosjektet sammen med elevene.
 - Hvilket spørsmål stilte dere og til hvilket selskap?
 - Fikk dere svar?
 - Var dere i så fall fornøyde med svaret?
 - Hva gjorde dere hvis dere ikke var fornøyde, eller ikke fikk svar i det hele tatt?
 - Hva ble det endelige utfallet?
2. I grupper: Be gruppene diskutere følgende spørsmål og skrive ned svarene sine underveis.
 - Hva synes dere om prosjektet? Var det vanskelig å få svar på spørsmålet deres?

- Tror dere at dere vil gjøre noe lignende igjen?
 - Vil dere anbefale andre å stille spørsmål til selskaper på denne måten? Har dere noen tips til andre som kan tenke seg å gjøre noe lignende?
 - Har dere noen ideer til hvordan det kan bli lettere for oss å få informasjon fra selskaper?
 - Tror dere at å stille denne typen spørsmål til selskaper kan bidra til en mer bærekraftig utvikling? Hvorfor/hvorfor ikke?
3. I plenum: Hør hva gruppene snakket om. Er det noen punkter som går igjen blant flere?

Timelapse – tap av natur

Fag: Samfunnsfag; Norsk; Naturfag; KRLE; Geografi

Tema: Andre temaer (ikke del av utstillingen)

Ca. 1 – 2 timer

Her trenger elevene tilgang på en nettleser eller «Google Earth»-appen på nettbrett eller telefon.

«Google Earth» har laget en funksjon som heter «Timelapse», og som viser med satellittfotografier hvordan verden på ulike måter har forandret seg de siste tiårene. «Timelapse» består av flere store temaer som «Changing Forest», «Warming Planet», «Urban Expansion», «Sources of Energy» og «Fragile Beauty». Temaene er igjen delt inn i kapitler.

1. Individuelt: Be elevene åpne «Google Earth» og gå til: «Voyager» – «Nature» – «Timelapse in Google Earth». La elevene sitte alene og utforske de ulike temaene og kapitlene først.
2. I par/små grupper: Be elevene bruke temaet «Changing Forests» som utgangspunkt for å diskutere følgende spørsmål.
 - På hvilken måte har skogsområder endret seg de siste årene?
 - Hva kan være grunnen til endringene?
 - Kan dere finne noen eksempler på land hvor det er mye avskoging?
 - På hvilken måte har det du har sett med «Timelapse in Google Earth» gjort inntrykk på deg?
3. I plenum: Hør hva gruppene har snakket om og diskuter deretter følgende spørsmål i fellesskap.
 - Hva skjer hvis vi mister mye skog og andre typer natur?
 - Hvilke land ble nevnt av elevene som eksempler på steder hvor det er mye avskoging?
 - Hvordan tror elevene det er i Norge? Mister vi skog og andre typer natur her også? Hva kan være konsekvensene?
4. I plenum: Ta kahooten [Natur og arter i Norge](#).
5. I par/grupper: Be elevene diskutere følgende spørsmål og skrive ned svarene sine underveis.
 - Var det noe i kahooten dere ble overrasket over? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Kan tap av skog og andre typer natur være bra? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Kan tap av skog og andre typer natur være dårlig? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Er det noe man kan gjøre for å bremse tap av skog og andre typer natur, både i Norge og andre land?
6. I plenum: Gå gjennom det parene/gruppene har svart i fellesskap.

Undersøk en rapport om soya

Fag: Naturfag; Norsk; Samfunnsfag

Tema: Andre temaer (ikke del av utstillingen)

Ca. 1 time

1. I plenum: Se på denne rapporten i fellesskap: [Soya i norsk fôr – Framtiden i våre hender](#). Her må lærer tilpasse til klassen og velge hvor grundig dere skal gå gjennom innholdet.

Diskuter følgende spørsmål i fellesskap.

- Hva inneholder dokumentet og hva handler det om?
 - Hvem har laget rapporten? Gå inn på organisasjonens hjemmeside, [framtiden.no](#), og se på innholdet sammen.
 - Hvem er de, og hva arbeider de for?
2. Individuelt/i grupper: Her skal elevene lese to sider fra rapporten: side 12 og 13 om soya i norsk fiskefôr. Språket og innholdet kan oppleves litt vanskelig, men be elevene prøve å få med seg hovedinnholdet. Be elevene jobbe med følgende oppgaver mens de leser teksten, og notere svarene sine underveis:
 - Noter vanskelige ord og finn en forklaring på ordene.
 - Hvordan har Framtiden i våre hender fått svar på spørsmålene sine om råvareforbruk?
 - Hvor mye økte forbruket av soya i Norge mellom 2017 og 2020?
 - På hvilken måte jobber Salmon Group og Bremnes Seashore for mer bærekraftig mat til fisken? Hvordan kan dette være bra for klima og miljø?
 - Undersøk opprinnelsen til soyaen som brukes i Norge ved å finne informasjon om delstatene i Brasil som produsentene oppgir at de handler fra. Bruk gjerne «Google Earth» eller kart og andre kilder. Finn ut hvor i Brasil delstatene ligger og finn fakta om delstatene.
 3. I plenum: Diskuter hva elevene har funnet ut i fellesskap.

«LAKS»

Fag: Norsk; Samfunnsfag; Naturfag

Tema: Andre temaer (ikke del av utstillingen)

Ca. 1 time

1. I plenum: Diskuter følgende spørsmål i fellesskap.
 - Tror dere oppdrettsfisk er sunt?
 - Hva er klima- og miljøutfordringene knyttet til fiskeoppdrett?
 - Behandler vi fisk annerledes enn andre dyr? Hvorfor?
2. I plenum: Se denne episoden fra Folkeopplysningen på NRK sammen: [LAKS – Folkeopplysningen, NRK](#) (totalt 39:00 min). Filmen tar for seg ulike perspektiver knyttet til norsk oppdrettslaks.
3. I grupper: Etter å ha sett episoden, be elevene jobbe med følgende spørsmål og skrive ned svarene de kommer frem til. De kan bruke episoden som kilde, men også bruke andre kilder hvis de ønsker det.
 - Hva tenker dere er de største fordelene og ulempene ved lakseoppdrett?
 - Er norsk oppdrettslaks sunt?
 - Er norsk lakseoppdrett klimavennlig?
 - Hvilke klima- og miljøutfordringer snakkes det om i episoden?
 - Hva tenker dere om bruken av rensefisk?
 - Hvorfor behandler vi fisk annerledes enn andre dyr?
4. I plenum: Diskuter hva gruppene har snakket om i fellesskap.

Avsluttende aktivitet: læringens veikart

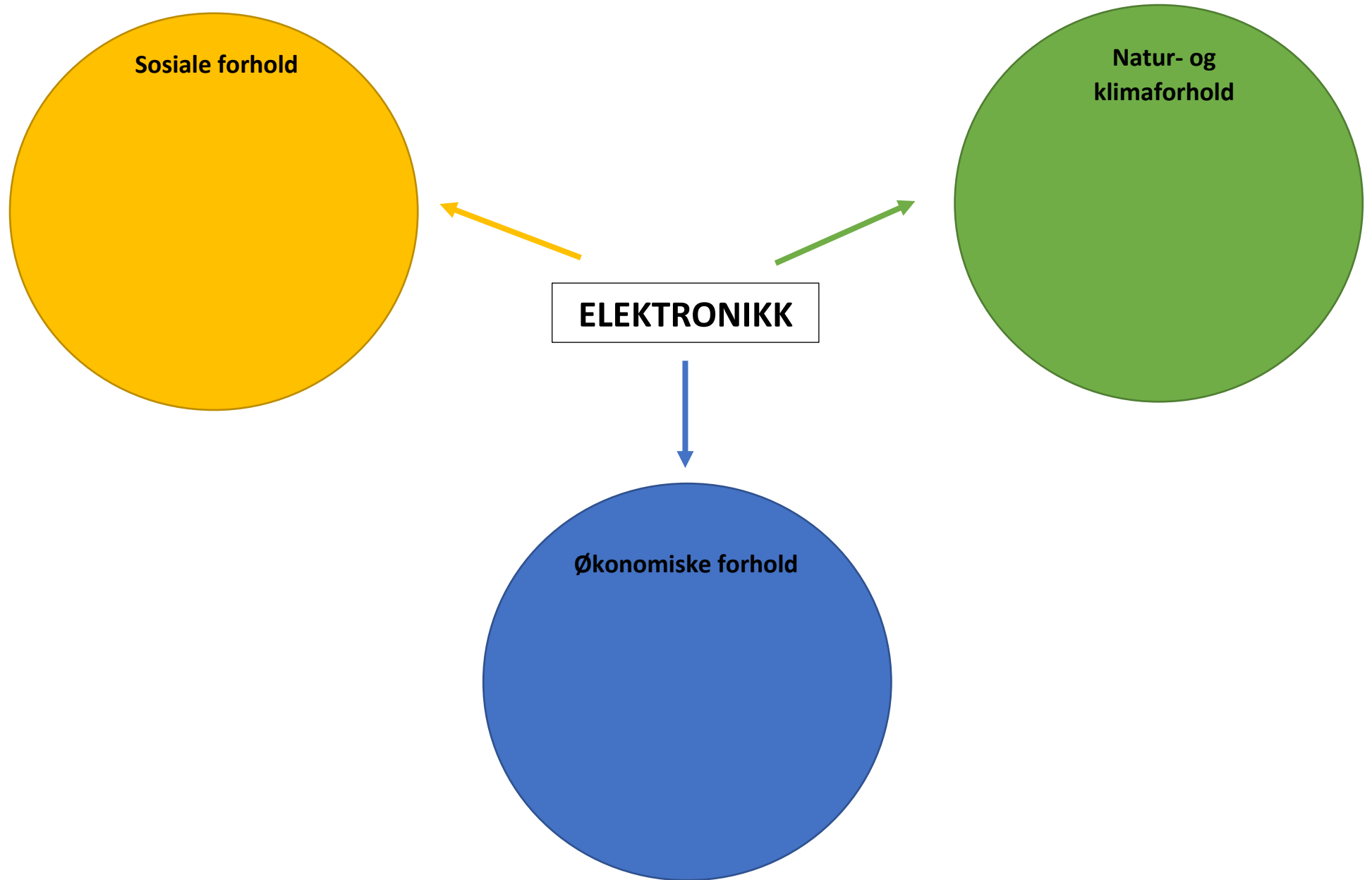
Fag: Om utstillingen

Tema: Overordnet

Ca. 30 min

Denne aktiviteten kan gjennomføres etter at all undervisning knyttet til utstillingen er ferdig, som en avsluttende refleksjonsoppgave.

1. I plenum: Gi alle elevene et ark. Be elevene ha arket liggende (ikke stående) for så å tegne en linje som går over hele arket. Begynnelsen av linjen er starten på læringen om bærekraftig utvikling og før de dro på utstillingen. Slutten av linjen er i dag.
2. Individuelt: Be elevene lage små kryss på linjen for å vise hva de har lært og i hvilken rekkefølge, fra start til slutt. Be elevene skrive noen stikkord om hva de har lært for hvert kryss på linjen. Denne metoden visualiserer læringsprosessen for elevene, og de må aktivt tenke over læringsprosessen, hva de har lært og når de lærte det.
3. Lærer kan deretter samle inn arkene, eller elevene kan diskutere sin læringslinje i par/grupper. Her forteller elevene om sin læring ved å muntlig presentere dette for medelever. Alternativt kan arkene henges opp i klasserommet i en periode, samles inn for å få en oversikt over hva elevene sitter igjen med, eller sendes med hjem til foreldre.

Lag deres egne reklamer!

Eksempler fra utstillingen på reklamer som bryter med retningslinjene for hva selskaper kan si om bærekraft.

Eksempel 1

Søk etter et produkt

FILTER

- Pris
- Merke
- Produkttype
- Farge
- Bærekraftig
- Anmeldelser

Bærbar PC
Kjøp nå

Ørepropper
Kjøp nå

Smarttelefon
Kjøp nå

Smarttelefon
Kjøp nå

Bærbar PC
Kjøp nå

Hodetelefoner
Kjøp nå

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Eksempel 2

**sminke
helt uten
PFCA**

Bra for deg, og for miljøet

EKSEMPEL

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Eksempel 3

Eksempel 4

Naturen lider på grunn av klimaendringer

**GJØR NOE MED DET
KJØP GO GREEN**

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Eksempel 5

Resirkulert plast

I ALLE VÅRE
MOBILER
INNEN 2028

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Eksempel 6

Dame Herre Barn ♥

GENSER
649,00 kr

FARGE:

STØRRELSE:

Legg til i handlekurv

Laget av bærekraftig bomull

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Eksempel 7

Dame **Herre** Barn ♥ 🛒

T-skjorte
249,00 kr

FARGE:

STØRRELSE:

Legg til i handlekurv

Godkjent av vårt miljømerke

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

HVA
NÅ?

#ENDRINGSLABEN

NORDIC INTERNATIONAL SUPPORT FOUNDATION

Eksempel 8

**NETTO
NULL
UTSLIPP**

For fremtiden

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Lag deres egne reklamer!

Forklaring på hvorfor reklameeksemplene fra utstillingen bryter med retningslinjene for hva selskaper kan si om bærekraft.

Eksempel 1

Søk etter et produkt

FILTER

- Pris
- Merke
- Produkttype
- Farge
- Bærekraftig
- Anmeldelser

Bærbar PC
Kjøp nå

Ørepropper
Kjøp nå

Smarttelefon
Kjøp nå

Smarttelefon
Kjøp nå

Bærbar PC
Kjøp nå

Hodetelefoner
Kjøp nå

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Forklaring: Hvis et selskap sier at en vare er bærekraftig må de også fortelle hva det er som gjør varen mer bærekraftig enn andre, lignende varer. I stedetfor å påstå at en vare er «bærekraftig», «miljøvennlig» eller lignende bør selskaper heller vise til akkurat hva som er bra (for eksempel at elektronikken er laget av 50% resirkulert plast).

Kilder: [Sak fra Forbrukertilsynet](#), [Forbrukertilsynets veiledning om bærekraft i markedsføring](#), [ICPENs åpne brev til klesbransjen](#).

Eksempel 2

**sminke
helt uten
PFCa**

Bra for deg, og for miljøet

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

The image shows a makeup palette with six compartments of various shades of pink, red, and orange, and four makeup brushes with white handles and rose gold ferrules. A large, semi-transparent red watermark reading 'EKSEMPEL 2' is overlaid diagonally across the center of the image.

Forklaring: PFCa er ulovlig i Norge.

Selskaper skal ikke få det at en vare er fri for et stoff til å virke som noe positivt, hvis stoffet uansett er ulovlig å bruke.

Kilder: [Naturvernforbundet om «fri for»-reklame](#), [Miljødirektoratet om ulovlige stoffer i kosmetikk](#), [ICPENs åpne brev til klesbransjen](#).

Eksempel 3

Forklaring: Selskaper skal ikke bruke bilder, bakgrunnsfarger og lignende som kan få varer til å virke mer bærekraftige enn de er.

Kilder: [ICPENs åpne brev til klesbransjen.](#)

Eksempel 4

Naturen lider på grunn av klimaendringer

**GJØR NOE MED DET
KJØP GO GREEN**

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

The advertisement features a background image of a forest fire at night, with the fire's glow reflecting on a body of water in the foreground. A large, semi-transparent red watermark reading 'EKSEMPEL' is overlaid diagonally across the center. In the bottom right corner, there is a green can with a white top and bottom, featuring a blue and green globe with leaves. The text 'GJØR NOE MED DET' is in white, and 'KJØP GO GREEN' is in green.

Forklaring: Selskaper skal ikke spille på folks frykt for klimaendringer i reklamene sine.

Kilder: [Forbrukertilsynets veiledning om bærekraft i markedsføring.](#)

Eksempel 5

Resirkulert plast

I ALLE VÅRE
MOBILER
INNEN 2028

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Forklaring: Selskaper bør snakke om ting de allerede har gjort som er bra for miljøet, heller enn å vise til mål for framtiden. Hvis et selskap snakker om mål, må de også fortelle om hvordan de skal nå målene sine.

Kilder: [Forbrukertilsynets veiledning om bærekraft i markedsføring](#), [ICPENs åpne brev til klesbransjen](#).

Eksempel 6

Dame Herre Barn

GENSER
649,00 kr

FARGE:

STØRRELSE:

Legg til i handlekurv

Laget av bærekraftig bomull

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Forklaring:

Materialer skal beskrives så detaljert som mulig, heller enn å bare si at materialene er bærekraftige. Se også Eksempel 1.

Kilder: [Forbrukertilsynets veiledning om bærekraft i markedsføring](#), [ICPENs åpne brev til klesbransjen](#).

Eksempel 7

Dame **Herre** Barn

T-skjorte
249,00 kr

FARGE:

STØRRELSE:

Legg til i handlekurv

Godkjent av vårt miljømerke

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Forklaring: Selskaper bør heller bruke offisielle merkeordninger, som Svanemerket, enn sine egne. Det gjør det lettere for kundene å vite hva merket betyr. Hvis et selskap bruker merkeordninger, må de også fortelle hvor man kan lese mer om ordningen.

Kilder: [Forbrukertilsynets veiledning om bærekraft i markedsføring](#), [Forbrukertilsynets temaside om bærekraft](#), [ICPENs åpne brev til klesbransjen](#), [Svanemerket](#).

Eksempel 8

**NETTO
NULL
UTSLIPP**

For fremtiden

Dette eksempelet bryter med norske retningslinjer for bærekraftpåstander i markedsføring.

Forklaring: Selskaper skal ikke si at de ikke bidrar til utslipp uten at de også beviser det.

Kilder: [Rettsak fra Sverige](#), anbefalinger fra [Forbrukertilsynet](#) og [de nordiske forbrukermyndighetene](#).